

Sygn. akt I NSNc 408/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Józef Kowalski (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Banku [...] S.A. z siedzibą w G.

przeciwko M. G. i K. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 11 maja 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w B. z 29 marca 2016 r., sygn. I Nc [...],

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B.;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołane wniesieniem skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Pismem z 2 lutego 2021 r. Prokurator Generalny wywiódł skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w B.

z 29 marca 2016 r., I Nc [...], w sprawie z powództwa Banku [...] S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. G. i K. G. o zapłatę.

Powyższy prawomocny nakaz zapłaty został zaskarżony – na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 825; dalej jako: „ustawa o SN”), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej – w całości.

Na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 ustawy o SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

1. naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1 i art. 76 Konstytucji RP, a mianowicie: zasady sprawiedliwości społecznej, zasady równości wobec prawa, zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz prawa do rzetelnej procedury sądowej, poprzez wydanie w postępowaniu nakazowym nakazu zapłaty zgodnie z żądaniem Banku, bez zbadania z urzędu potencjalnej nieważności części postanowień umowy kredytowej łączącej strony, z której wynikało dochodzone świadczenie,

2. rażące naruszenie prawa materialnego mianowicie art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. oraz art. 385¹ k.c., poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu z 7 sierpnia 2008 r. nr [...] indeksowanego kursem CHF (franka szwajcarskiego) łącząca M. G. i K. G. z bankiem [X.] Bank S.A. z siedzibą w G., w oparciu o którą Bank wywiódł żądanie zapłaty – jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel z uwagi na zawarte klauzule abuzywne, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia, oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy kwotę żadaną w pozwie, jest sprzeczna z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą,

3. rażące naruszenie prawa procesowego mianowicie art. 480¹ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 485 § 1 k.p.c. w zw. z art. 201 k.p.c. w zw. z art. 202 k.p.c., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, nakazującego by M. G. i K. G. w ciągu dwóch tygodni

od doręczenia nakazu zapłacili solidarnie na rzecz powoda Banku [...] S.A. z siedzibą w G. kwotę 187 325,32 CHF wraz z odsetkami umownymi w wysokości 10,98% w skali roku od kwoty kapitału, tj. od 180 100,83 CHF od dnia 29 grudnia 2015 r. do dnia zapłaty, podczas gdy już z treści pozwu, a nadto dołączonej do niego umowy kredytu, w sposób oczywisty wynika, że roszczenie skierowane wobec pozwanych zwłaszcza w zakresie jego podstawy i wysokości było oczywiście bezzasadne, albowiem było nieważne na zasadzie art. 58 § 1 i § 3 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 353¹ k.c., nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym nie mógł więc być wydany.

W oparciu o powyższe zarzuty, rozwinięte następnie w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej, Prokurator Generalny, działając na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN, wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w B., z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

2. wydanie przez Sąd Okręgowy w B. postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Okręgowego w B. z 29 marca 2016 r. wydanego w postępowaniu nakazowym w sprawie o sygn. akt I Nc [...] z powództwa Banku [...] S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. G. i K. G. o zapłatę w związku z wniesieniem skargi nadzwyczajnej od tego orzeczenia, do czasu ukończenia postępowania wywołanego przez jej wniesienie, z uwagi na grożącą pozwany niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w B. – T. Ż. postępowania egzekucyjnego pod sygn. akt [...].

Skarżący Prokurator Generalny przedstawił w swym środku zaskarżenia dotychczasowy przebieg postępowania. Pozwem z 29 grudnia 2015 r. powód Bank [...] S.A. z siedzibą w G. wystąpił przeciwko M. G. i K. G. o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wnosząc o zobowiązanie pozwanych do zapłaty solidarnie należności głównej w kwocie 187 325,32 CHF oraz dalszych odsetek liczonych od kapitału, tj. od 180 100,83 CHF, w wysokości 10,98 % w skali roku od

dnia 29 grudnia 2015 r. do dnia zapłaty, wraz z kosztami postępowania nakazowego w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia odpisu orzeczenia.

W uzasadnieniu pozwu strona powodowa wskazała, że 11 sierpnia 2008 r. pomiędzy [X.] Bank S.A. z siedzibą w G. (obecnie Bank [...] S.A. z siedzibą w G.) a pozwanymi M. G. i K. G. została zawarta umowa kredytu nr [...]. Na mocy postanowień przedmiotowej umowy strona powodowa udzieliła pozwanym kredytu w wysokości 424 577,46 PLN indeksowanej kursem CHF. Pozwani pobrali kwotę 411 899,98 zł po odliczeniu kwoty prowizji, opłaty sądowej za wpis hipoteki, kosztów z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty pracy, opłaty z tytułu wyceny nieruchomości.

W związku z naruszeniem warunków udzielenia kredytu, powód pismem z 23 marca 2015 r. wypowiedział umowę i wezwał do zapłaty należności w terminie 30 dni od daty otrzymania wypowiedzenia. Wierzytelność na dzień 29 grudnia 2015 r. wynosiła według powoda 187 325,32 CHF. Mimo wezwań do zapłaty, świadczenie nie zostało spełnione przez pozwanych.

Strona powodowa wskazała, że wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym uzasadnia okoliczność, że dołączono do pozwu dokumenty w postaci oryginału umowy kredytu, wypowiedzenia warunków spłaty kredytu i wezwania do zapłaty wraz z potwierdzeniami nadania. Tym samym spełniona została przesłanka z art. 485 § 2a k.p.c. Wartość przedmiotu sporu została podana zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 20 k.p.c. i wynosiła według wyliczeń powoda 187 325,32 CHF, co stanowiło kwotę należności dochodzoną niniejszym pozwem. Z treści pozwu wynikało, że wartość przedmiotu sporu została przeliczona przez Bank według kursu PLN/CHF na dzień 29 grudnia 2015 r. – 3,957400 zł.

W dniu 29 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w B. w sprawie o sygn. I Nc [...], po rozpoznaniu powództwa na posiedzeniu niejawnym w postępowaniu nakazowym, wydał nakaz zapłaty orzekając w nim, aby pozwani K. G. i M. G. zapłacili solidarnie na rzecz powoda Banku [...] S.A. z siedzibą w G. kwotę 187 325,32 CHF wraz z odsetkami umownymi w wysokości 10,98 % w skali roku od kwoty kapitału, tj. od 180 100,83 CHF od dnia 29 grudnia 2015 r. do dnia zapłaty, a także kwotę 267,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 17,00 zł

opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu zapłaty, albo w tym terminie wnieśli zarzuty.

W uzasadnieniu ww. nakazu zapłaty – sporządzonym już po wniesieniu skargi nadzwyczajnej – Sąd Okręgowy w B. wskazał m.in., że przedłożone do akt sprawy zwrotne potwierdzenie odbioru korespondencji zawierającej wypowiedzenie umowy nie pozostawia wątpliwości w zakresie rozwiązania węzła obligacyjnego oraz wiedzy pozwanych o ciążących na nich obowiązkach przewidzianych i usankcjonowanych zawartą umową, a dalej konsekwencjach prawnych. Mając na uwadze fakt, iż pozwani nie wywiązali się z ciążącego na nich obowiązku zwrotu otrzymanych środków wraz z wynikającymi z umowy należnościami powództwo zostało uwzględnione w całości. W związku z powyższym na podstawie art. 485 k.p.c. wydano nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Wobec braku zaskarżenia nakazu zapłaty, uprawomocnił się on w dniu 16 kwietnia 2016 r.

Pismem z 30 czerwca 2016 r. powód wniósł o uzupełnienie nakazu zapłaty poprzez dodanie do ww. nakazu zapłaty klauzuli przeliczeniowej zobowiązującej komornika do przeliczenia świadczenia pieniężnego wyrażonego w walucie obcej na walutę polską według średniego kursu waluty obcej.

Postanowieniem z 11 sierpnia 2016 r. Sąd Okręgowy w B. oddalił wniosek powoda o uzupełnienie nakazu zapłaty z uwagi na przekroczenie terminu do żądania uzupełnienia.

Następnie Bank skierował sprawę na drogę postępowania egzekucyjnego. Przeciwko pozwanym, w oparciu o przedmiotowy nakaz zapłaty, prowadzona jest egzekucja z ich majątku. Postępowanie egzekucyjne prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w B. – T. Ż. (sygn. akt komorniczych [...]).

Postanowieniem z 22 lutego 2021 r., I WS Nc [...], Sąd Okręgowy w B. wstrzymał wykonanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Okręgowy w B. w sprawie I Nc [...] z 29 marca 2016 r.

Pismem z 15 marca 2021 r. odpowiedź na skargę nadzwyczajną złożył powodowy Bank [...] S.A. z siedzibą w G., wnosząc m.in.:

1. o odrzucenie skargi na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. w związku z art. 95 pkt 1 ustawy o SN z uwagi na jej niedopuszczalność;

ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku:

2. o oddalenie skargi w całości;

3. na podstawie art. 398¹¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 95 pkt 1 ustawy o SN o rozpoznaniu skargi na rozprawie.

W uzasadnieniu odpowiedzi na skargę nadzwyczajną zawarto obszerne uzasadnienie przedłożonych żądań.

Pismem z 6 maja 2022 r. powodowy Bank, w związku ze skierowaniem przez Sąd Najwyższy na mocy postanowienia z 17 listopada 2021 r., I NSNC 260/21, pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczących dopuszczalności skargi nadzwyczajnej w sprawach dotyczących kredytów hipotecznych indeksowanych lub denominowanych do waluty obcej:

1. wniósł o odroczenie rozpoznania sprawy do czasu wydania przez TSUE rozstrzygnięcia w sprawie pytań prejudycjalnych skierowanych do TSUE przez Sąd Najwyższy;

2. w związku z treścią art. 89 § 4 ustawy o SN wskazał, że według stanu na dzień złożenia tego pisma upłynęło już ponad 5 lat od daty uprawomocnienia się nakazu zapłaty, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie może orzec co do istoty sprawy ani uchylić nakazu zapłaty;

3. w pozostałym zakresie podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w B. z 29 marca 2016 r., I Nc [...], wydany w sprawie z powództwa Banku [...] S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. G. i K. G. o zapłatę, nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile:

1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub

2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub

3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z: 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20; 13 stycznia 2021 r., I NSNk 3/19). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dadzą się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze (T. Ereciński, K. Weitz, Skarga nadzwyczajna w sprawach cywilnych, Przegląd Sądowy 2019 r., Nr 2, s. 8). Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

W skardze nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że w treści spornej umowy kredytu, szczególną uwagę zwracają fragmenty, które są tożsame z niedozwolonymi klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych prowadzonego przez Prezesa UOKiK pod numerami 3178, 5622, 3179, 5743, a mianowicie:

a) „W dniu wypłaty saldo jest wyrażane w walucie, do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty, do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych

udzielanych przez [X.] Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17, następnie saldo walutowe przeliczane jest dziennie na złote polskie według kursu sprzedaży waluty do której indeksowany jest Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A., opisanej szczegółowo w § 17” (§ 1 ust. 1 zdanie ostatnie umowy).

b) „Wypłata wskazanej we wniosku o wypłatę kwoty nie wyższej niż kredyt będzie dokonana przelewem na wskazany/e w tym wniosku rachunek/rachunki bankowy/bankowe prowadzony/prowadzone w banku krajowym. Dzień dokonania przelewu kwoty Kredytu będzie uważany za dzień wypłaty Kredytu. Za prawidłowe wskazanie we Wniosku o Wypłatę rachunków, na które zostanie przelana kwota Kredytu odpowiedzialność ponosi wyłącznie Kredytobiorca. Każdorazowo wypłacona kwota złotych polskich, zostanie przeliczona na walutę do której indeksowany jest Kredyt według kursu kupna waluty Kredytu podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A., obowiązującego w dniu dokonania wypłaty przez Bank” (§ 7 ust. 2 umowy).

c) „Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez Kredytobiorcę, będzie następować z datą wpływu środków do Banku, według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany Kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku” (§ 10 ust. 8 umowy).

d) „1. Do rozliczania transakcji wypłat i spłat Kredytów stosowane są odpowiednio kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A. walut zawartych w ofercie banku obowiązujące w dniu dokonania transakcji.

2. Kursy kupna określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP minus marża kupna.

3. Kursy sprzedaży określa się jako średnie kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP plus marża sprzedaży.

4. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży [X.] Banku S.A.

5. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez [X.] Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określone są przez Bank po godz. 15.00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej [X.] Banku S.A. (www.[X.].pl)” (§ 17 umowy). [we wskazanych powyżej fragmentach zastosowano pisownię oryginalną z umowy kredytu – zob. k.11-16 *verte* akt sądowych sprawy].

W tym miejscu Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzowności) przedstawionych postanowień umownych, ale brak ich zbadania w toku postępowania nakazowego przed Sądem Okręgowym w B.. Konsekwencją przedmiotowego zapatrywania Sądu Najwyższego jest też oddalenie wniosku strony powodowej o odroczenie rozpoznania sprawy.

W ocenie Sądu Najwyższego, w analizowanej sprawie z uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty nie wynika, aby sąd *meriti* badał ważność i uczciwy charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Tymczasem w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem miał taką wyraźną powinność. Brak przeprowadzenia tego badania świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi nie zapewniono.

Zgodnie z art. 76 Konstytucji RP, władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa. Z kolei na mocy art. 22¹ k.c., za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W badanej sprawie należy uznać, że doszło do działania zagrażającego bezpieczeństwu konsumenta, które to bezpieczeństwo *expressis verbis* podlega ochronie władz publicznych na podstawie art. 76 ustawy zasadniczej. Bezpieczeństwo, o którym w art. 76 Konstytucji RP, należy ujmować szeroko. W szczególności, jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego, obejmuje ono

także bezpieczeństwo prawne. W wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r. (I NSNc 2/19) wyjaśniono obszernie, że: jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) jest zasada zaufania obywatela do państwa. Zasada ta wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona m.in. w takim stosowaniu prawa, by nie stawiało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia przewidywalność działań organów państwa oraz prognozowanie działań własnych (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 14 czerwca 2000 r., P 3/00). Zatem jedną ze składowych zasady demokratycznego państwa prawnego jest zasada zaufania obywatela do państwa, wyrażająca się również w możliwości oczekiwania przez obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 Konstytucji RP organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (w tym duchu, wiążąc kwestię bezpieczeństwa prawnego z potencjalnym naruszeniem art. 76 i art. 2 Konstytucji RP Sąd Najwyższy wypowiedział się już wiele razy, zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19). Wyprowadzono stąd wniosek, że wydanie nakazu zapłaty z naruszeniem przepisów prawa może zostać uznane za godzące w zasadę zaufania obywateli do państwa i prowadzić do zasadności skargi nadzwyczajnej.

Przechodząc dalej, należy wyraźnie podkreślić, że ocena abuzywności konkretnych postanowień kontraktowych zawsze należy do zakresu kognicji sądu *meriti*, z uwzględnieniem konkretnej umowy zawartej przez strony oraz całokształtu okoliczności danej sprawy. Zdaniem Sądu Najwyższego w składzie orzekającym, sąd, także w postępowaniu nakazowym, winien badać umowę stanowiącą podstawę dochodzonego roszczenia pod kątem jej ważności i wiążącego skutku jej postanowień dla jej stron. Przemawiają za tym następujące argumenty.

Po pierwsze, na gruncie polskiej doktryny nie budzi wątpliwości powinność uwzględniania przez sąd zawsze bezwzględnej nieważności czynności prawnych. Oczywiście może być ona realizowana tylko na podstawie materiałów, jakimi sąd orzekając dysponuje. Identyczne stanowisko prezentowane jest w judykaturze. W uchwale Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2005 r., III CZP 26/05, OSNC 2006 r., Nr 4, poz. 63, wyraźnie wskazano, że sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę w każdym stanie sprawy nieważność czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.), jednak tylko na podstawie zgromadzonego materiału. Z kolei w wyroku z 12 grudnia 2008 r., II CNP 82/08, Sąd Najwyższy zajął jednoznaczne stanowisko, w świetle którego sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stadium postępowania nieistnienie czynności prawnej na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Ograniczenie możliwości uwzględniania z urzędu nieważności i nieistnienia czynności prawnej prowadzi do tego, że badanie ważności postanowień konkretnej umowy może być niepełne, tym niemniej, znając jej treść, takie badanie powinno zostać przeprowadzone. Podkreślić bowiem trzeba, że sankcja nieważności bezwzględnej prowadzi do tego, że dana czynność prawna nie wywiera żadnych skutków prawnych. Oznacza to zatem, że dochodzone w sprawie na podstawie bezwzględnie nieważnej umowy roszczenie nie istnieje. Badanie zatem w tym zakresie przez sąd ma charakter fundamentalny dla orzekania.

Po drugie, choć postępowanie nakazowe ma szczególny charakter, jest typem postępowania *ex parte*, gdzie realizacja prawa do wysłuchania drugiej strony została przesunięta do dalszej fazy postępowania (realizuje się w postaci złożenia zarzutów do nakazu zapłaty), to jednak stanowi przejaw działalności orzeczniczej sądu. Specyfika tego postępowania przejawia się zatem w ograniczeniu dowodów, jakie są sądowi dostarczone. Jednak specyfika ta nie zwalnia sądu z badania tychże dowodów. Jednym z nich, którym sąd dysponuje, jest treść umowy zawartej przez strony, a więc wymaga ona oceny ważności i istnienia efektu związania przez jej postanowienia dla sądu. Bez tej oceny działalność sądu nie miałaby *de facto* waloru orzeczniczego, lecz rejestracyjny – wydawanie rozstrzygnięcia na podstawie w najmniejszym stopniu niezwyfikowanych twierdzeń powoda. Groziłoby to daleko idącymi nadużyciami.

Przesunięcie do dalszej fazy takiego postępowania realizacji zasady wysłuchania drugiej strony nie wpływa na ograniczenie kontroli, jaką sąd powinien dokonywać z urzędu. Prowadzi jedynie do tego, że w toku dalszego rozpatrywania sprawy druga strona może przedstawić dowody, które jeszcze pełniej mogą pozwolić na ocenę całej sprawy. Zaprezentowane stanowisko można uznać za przyjęte w orzecznictwie. W wyroku z 9 września 2021 r., I NSNc 43/20, Sąd Najwyższy wyraźnie stwierdził, że jeśli są wątpliwości co do ważności umowy stanowiącej podstawę dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji co do zasadności tego roszczenia, ze względu na to, że podstawa umowna żądania pozwu jest częściowo sprzeczna z prawem, sąd nie ma możliwości wydania nakazu zapłaty, lecz powinien skierować sprawę na rozprawę (konsekwentnie w orzecznictwie na tle zastrzegania w umowach odsetek lichwiarskich Sąd Najwyższy przyjmuje, że nie było dopuszczalne wydanie nakazu zapłaty, zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 14 kwietnia 2021 r., I NSNc 35/20; wyrok Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2020 r., I NSNc 47/19).

Po trzecie, wypada zwrócić uwagę na wymaganie zgodności prawa krajowego z prawem europejskim. W postanowieniu TSUE z 28 listopada 2018 r. (C-632/17, PKO BP S.A. przeciwko Jackowi Michalskiemu) przyjęto, że art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż sprzeciwia się on przepisom proceduralnym pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie tego nakazu nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków danej umowy. Oznacza to, że z prawa europejskiego płynie wyraźna powinność przeprowadzania kontroli treści umów zawieranych z konsumentami, bez względu na tryb procedowania. Zgodne z tym wymaganiem jest przyjęcie, że sąd z urzędu dokonuje takiej kontroli także w postępowaniu nakazowym. Stanowisko to zostało zastosowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wyraźnie przyjął, że, nawet w toku rozpoznawania sprawy w postępowaniu nakazowym, sąd winien z urzędu zbadać, to czy postanowienia uzgodnione między stronami nie mają nieuczciwego charakteru, czego konsekwencją jest obowiązek skierowania sprawy do postępowania zwykłego (wyrok Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NSNc 53/21).

Konsekwencją przyjęcia, że także w postępowaniu nakazowym sąd ma obowiązek badania ważności i skutku wiążącego umowy łączącej strony musi być stwierdzenie, że zaniechanie dokonania tego stanowi rażące naruszenie prawa i prowadzi do uwzględnienia skargi nadzwyczajnej.

Wszystkie podniesione racje prowadzą do konkluzji, że w tej sprawie wydanie nakazu zapłaty bez dokonania oceny potencjalnej abuzywności postanowień umownych na gruncie art. 385¹ § 1 k.c. stanowiło naruszenie prawa. Niezbędne było skierowanie sprawy na drogę zwykłego postępowania, gdzie, po pierwsze, konsument – kredytobiorca mógłby przedstawić dodatkowe argumenty i dowody istotne dla oceny abuzywnego charakteru postanowień zawartej z Bankiem umowy oraz, po drugie, w razie dostrzeżenia ich niedozwolonego charakteru miałby możliwość zajęcia stanowiska co do ważności umowy.

Podsumowując, w niniejszej sprawie doszło do naruszenia zasad i wartości wywodzonych z Konstytucji RP, zwłaszcza w zakresie art. 76 i w konsekwencji art. 2 ustawy zasadniczej, a także uchybiono przepisom ustawowym, co skutkuje koniecznością wyeliminowania zaskarżonego nakazu zapłaty z obrotu prawnego.

Ponownie rozpoznając sprawę, Sąd Okręgowy w B. dokona analizy treści spornej umowy kredytu, oceniając legalność i skuteczność jej poszczególnych postanowień.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 ustawy o SN, uchylił w całości nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w B. z 29 marca 2016 r., I Nc [...], wydany w sprawie z powództwa Banku [...] S.A. z siedzibą w G. przeciwko M. G. i K. G. o zapłatę, przekazując sprawę temu Sądowi do ponownego rozstrzygnięcia. O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 ustawy o SN.